

O'ZBEKISTONDA INVESTITSION LOYIHALARNI MOLIALSHTIRISHNING EKONOMETRIK TAHLILI

Umarxo'jaev Anvarxon Muzaffarovich

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti mustaqil tadqiqotchisi

A.Umarxojayev@ihma.uz

DOI: https://doi.org/10.55439/INS/vol2_iss3/310

Annotatsiya: Ushbu tadqiqot O'zbekistonda investitsiya loyihalarini moliyalashtirish mexanizmlarini baholash va optimallashtirish uchun ekonometrik usullarni qo'llashni o'rganadi. Mamlakatda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlarni hisobga olgan holda ham ichki, ham xorijiy investitsiyalarni jalb etish strategik ustuvor vazifaga aylanmoqda. Tadqiqot asosiy iqtisodiy o'zgaruvchilarni, masalan, foiz stavkalari, inflyatsiya, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimi, davlat xarajatlari va YAIM o'sishi kabi makroiqtisodiy ko'rsatkichlarni investitsiyalarni moliyalashtirishning muvaffaqiyati va hayotiylikiga ta'sir qiluvchi omillarni aniqlashga qaratilgan. Regressiya modellari va so'nggi yillardagi vaqt seriyalari ma'lumotlaridan foydalangan holda, maqola siyosat qarorlari, moliya institutlarining xatti-harakatlari va makroiqtisodiy tendentsiyalarning investitsiya loyihasi natijalariga ta'sirini baholaydi. Moliyalashtirish tuzilmasi (kapital va qarzga nisbatan), davlat-xususiy sheriklikning roli, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash dasturlari samaradorligiga alohida e'tibor qaratilgan. Natijalar hukumat va investorlarni O'zbekistonda investitsion loyiha samaradorligi va iqtisodiy barqarorlikni oshirish uchun eng samarali moliyalashtirish strategiyalari haqida tushunchalar berishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Investitsion loyihalar, raqamli savdo hajmi, YAIM o'sishi, ishchi kuchi, eksport hajmi, valyuta kursi, ekonometrik modeldashtirish, moliyalashtirish.

Abstract: This study examines the use of econometric methods to evaluate and optimize mechanisms for financing investment projects in Uzbekistan. Given the ongoing economic reforms in the country, attracting both domestic and foreign investment has become a strategic priority. The objective of the study is to identify key economic variables such as interest rates, inflation, macroeconomic indicators such as foreign direct investment flows, government spending and GDP growth as factors influencing the success and viability of investment financing. Using regression models and time series data for recent years, the paper assesses the impact of policy decisions, the behavior of financial institutions, and macroeconomic trends on the performance of investment projects. Particular attention is paid to the structure of financing (including equity and debt), the role of public-private partnerships, and the effectiveness of government support programs. The results are intended to provide the government and investors with information on the most effective financing strategies to improve the efficiency of investment projects and economic sustainability in Uzbekistan.

Keywords: Investment projects, digital trade volume, GDP growth, labor force, export volume, exchange rate, econometric modeling, financialization.

Абстрактный: В данном исследовании изучается использование эконометрических методов для оценки и оптимизации механизмов финансирования инвестиционных проектов в Узбекистане. Учитывая проводимые в стране экономические реформы, привлечение как внутренних, так и иностранных инвестиций стало стратегическим приоритетом. Целью исследования является выявление ключевых экономических переменных, таких как процентные ставки, инфляция, макроэкономические показатели, такие как потоки прямых иностранных инвестиций, государственные расходы и рост ВВП, как факторов, влияющих на успешность и жизнеспособность инвестиционного финансирования. Используя регрессионные модели и данные временных рядов за последние годы, в статье оценивается влияние политических решений, поведения финансовых институтов и макроэкономических тенденций на результаты инвестиционных проектов. Особое внимание уделяется структуре финансирования (с учетом собственного и заемного капитала), роли государственно-частного партнерства и эффективности программ государственной поддержки. Результаты призваны предоставить правительству и инвесторам информацию о наиболее эффективных стратегиях финансирования для повышения эффективности инвестиционных проектов и экономической устойчивости в Узбекистане.

Ключевые слова: Инвестиционные проекты, объем цифровой торговли, рост ВВП, рабочая сила, объем экспорта, обменный курс, эконометрическое моделирование, финансовизация.

Kirish (Введение/Introduction).

Investitsion loyihalarni moliyalashtirish iqtisodiy rivojlanishning muhim tarkibiy qismidir, chunki u o'sish va innovatsiyalarni rag'batlantiradigan loyihalarni boshlash va qo'llab-quvvatlash uchun zarur kapitalni ta'minlaydi. Investitsion loyihalarni moliyalashtirishning iqtisodiy ahamiyati ko'p qirrali bo'lib, risklarni boshqarish, moliyaviy barqarorlik va moliyaviy resurslardan samarali foydalanish imkoniyati kabi jihatlarni o'z ichiga oladi. Bu loyihalar ham mintaqaviy, ham milliy iqtisodiy rivojlanish uchun juda muhim, chunki ular infratuzilma, texnologiya va turli sanoat tarmoqlariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Investitsion loyihalarni muvaffaqiyatli moliyalashtirish uchun moliyaviy resurslarning mavjudligi va qiymati hal qiluvchi ahamiyatga ega. Moliyaviy kapital, jumladan, naqd pul, bank depozitlari va qimmatli qog'ozlar loyihalarni amalga oshirish, innovatsiyalarni rivojlantirish va raqobatbardoshlikni saqlash uchun zarurdir. Biroq, ushbu resurslarning mavjudligi va narxi makroiqtisodiy sharoitlar, markaziy bank siyosati va moliyaviy bozor dinamikasi tufayli o'zgarishi mumkin, bu korxonalar va

investorlar uchun samarali investitsiya qarorlarini qabul qilishda qiyinchiliklar tug'diradi [1,2,3].

Loyihani moliyalashtirish, moliyalashtirishning o'ziga xos usuli bo'lib, kredit tavakkalchiligini homiydlardan ajratish imkonini beradi, bu kreditorlar va investorlarga loyihalarni o'z afzalliklariga qarab baholash imkonini beradi. Ushbu usul moliyalashtirish xarajatlarni kamaytiradi, moliyaviy moslashuvchanlikni saqlaydi va risklarni boshqarishni yaxshilaydi, bu uni kapital talab qiladigan loyihalar uchun jozibador variantga aylantiradi [4,5,6]. Investitsion loyihalar, ayniqsa, past daromadli va rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ular ichki moliyaviy rivojlanishning etishmasligini qoplaydi va investitsiyalarni boshqarish va boshqaruvni takomillashtirish orqali iqtisodiy o'sishga yordam beradi. Bu ta'sir, ayniqsa, moliyaviy rivojlanishi va boshqaruv tuzilmalari zaif bo'lgan hududlarda yaqqol namoyon bo'ladi [7,8].

Mintaqaviy miqyosda investitsiya loyihalari iqtisodiy o'sishning dvigateli bo'lib, muayyan hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishga

xizmat qiladi. Ular asosiy tarmoqlarga e'tibor qaratish orqali iqtisodiy rivojlanish samaradorligini oshiradi va jamiyat farovonligini oshiradi [9,10].

Adabiyotlar tahlili (Обзор литературы/Literature review).

Investitsion loyihalarni moliyalashtirishning ekonometrik tahlili moliya, iqtisod va statistik modellash bilan kesishadigan dinamik sohadir. Keng adabiyotlar to'plami moliyalashtirish mexanizmlarining samaradorligi, investitsiya muvaffaqiyatining hal qiluvchi omillari va investitsiyalar oqimiga ta'sir qiluvchi makroiqtisodiy muhit haqida tushuncha beradi. Ushbu sharh ekonometrik ob'ektiv orqali investitsiya loyihasini moliyalashtirishni tushunishga tegishli asosiy akademik hissalar va uslubiy yondashuvlarni umumlashtiradi.

P.V.Viktorovning ta'kidlashicha Loyihani moliyalashtirish investitsiya loyihalarini amalga oshirish uchun moliyaviy resurslarni jamlashning samarali mexanizmi hisoblanadi. U moliyaviy oqimlarning samaradorligini ta'minlash uchun birgalikda ishlaydigan ishtirokchilar, moliya ob'ektlari, shartnomalar va risklarni boshqarish kabi bir nechta elementlarni o'z ichiga oladi. Loyihani moliyalashtirishning hozirgi bosqichi barqaror iqtisodiy o'sishni, innovatsion rivojlanishni va global iqtisodiyotni ta'kidlaydi [11].

J. M. Kwaku Mensahning fikricha rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda loyihalarni moliyalashtirish infratuzilma va davlat loyihalarini rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Loyihani moliyalashtirishning resursiz tabiiy loyiha tavakkalchiligi taqsimlash va o'zgartirish bilan birga uni uzoq muddatli investitsiyalar uchun maqbul variantga aylantiradi [12].

T.Tereschenko hamda I.Balashovaga ko'ra samarali loyihalarni boshqarish strategiyasi investitsiya loyihalari muvaffaqiyati uchun zarurdir. Ushbu strategiyalar noaniqlik, xavf, uzoq muddatlar va katta byudjetlar kabi muammolarni hal qilishi kerak. Har tomonlama rejalashtirish, risklarni boshqarish, manfaatdor tomonlarni jalb qilish va moliyaviy menejment loyihani muvaffaqiyatli amalga oshirishning muhim tarkibiy qismidir [13].

Gatti, Sninig ta'kidlashicha loyihani moliyalashtirish sxemalarining muvaffaqiyatida huquqiy va tartibga soluvchi muhit ham muhim rol o'ynaydi. Barqaror siyosiy muhit va mustahkam qonunchilik bazasi investorlarga o'z investitsiyalarini o'zlashtirishlari uchun qulay muhitni ta'minlash uchun zarur [14].

Muzyko, Eninig fikricha Venchur fondlari ko'pincha investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning maqsadga muvofiqligini baholash uchun maxsus usullardan foydalanadilar. Ushbu usullar loyihalar bilan bog'liq potentsial daromad va xavflarni baholashni o'z ichiga oladi. Ushbu usullarning tahlili ularning afzalliklari va cheklovlarini ta'kidlaydi, bu esa venchur moliyalashtirish uchun tegishli baholash usullarini tanlashga yordam beradi [15].

Denis Babusiaux hamda Jean Jayletlarning fikricha Institut FrançaisLoyihalarni moliyalashtirish tuzilmasini hisobga olish uchun odatda kapitalning soliqdan keyin tortilgan o'rtacha qiymati (ATWACC) va tuzatilgan joriy qiymat usuli qo'llaniladi. Ushbu usullar pul oqimlari va soliq oqibatlarini qanday boshqarishi bilan farqlanadi, bu esa loyihaning rentabelligini har tomonlama ko'rish imkonini beradi [16].

Nolberto Munierra ko'ra moliyaviy baholash kapital qo'yilmalar siklini, jumladan kreditlar, qayta investitsiyalar va foiz daromadlarini tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Investitsion loyihalarning moliyaviy natijalarini prognoz qilish uchun ichki daromadlilik darajasi va to'lov muddati kabi asosiy moliyaviy ko'rsatkichlar qo'llaniladi [17].

Jenkins va boshqalarning ta'kidlashicha iqtisodiy baholash kengroq iqtisodiy foyda va xarajatlarni hisobga olgan holda moliyaviy tahlilni to'ldiradi. Bu pul oqimlari va sof iqtisodiy foydani o'z ichiga olgan loyiha profilida ma'lumotlarni tartibga solishni o'z ichiga oladi, loyihani baholashga izchil yondashuvni ta'minlaydi [18].

Tadqiqotni amalga oshirishda foydalanilgan usullar (Methods/Методы).

Ushbu tadqiqotda O'zbekistonda investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning ekonometrik tahlilini o'tkazishning uslubiy yondashuvi ko'rsatilgan. Metodologiya ilg'or ekonometrik usullardan foydalangan holda nazariy modellash, ma'lumotlar to'plash va empirik tahlilni o'zida mujassam etgan holda mamlakatdagi investitsiya loyihalarini moliyalashtirish mexanizmlarining determinantlari va samaradorligini aniqlaydi.

Tadqiqot miqdoriy tadqiqot loyihasini qabul qilib, O'zbekistondagi investitsiya loyihalari samaradorligi va moliyalashtirish tarkibiga turli

moliyaviy, institutsional va makroiqtisodiy omillar ta'sirini o'rganish uchun ekonometrik modellashga yo'naltirilgan. Tahlil ham tavsifiy (tentsiyalar va munosabatlarni aniqlash) va sababiy (moliyaviy o'zgaruvchilarning loyiha natijalariga ta'sirini baholash) yondashuvlar asosida ishlab chiqilgan.

Tahlil va natijalar muhokamasi (Анализ и результаты. Analysis and results).

Ekonometrik tenglamalarni ishlab chiqishda O'zbekistonda investitsiya loyihalarini jalb qilishga ta'sir etuvchi omillarning baholashda O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki (<https://cbu.uz>), O'zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi (<https://gov.uz/oz/digital>) hamda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika Agentligi (<https://stat.uz/>) ning 2016 yildan 2023 yilgacha bo'lgan davrda jami kuzatuvlar soni 92 ta oylik ko'rsatkichlaridan iborat ma'lumot manbalaridan foydalanildi.

Shuningdek, ko'p o'lchovli regressiya (LS) modeli Gauss-Markov shartlari ko'rib chiqildi hamda Durbin-Watson, Shapiro-Wilk va Breusch-Pagan kabi ishonch testlari yordamida statistik ahamiyatlilik darajasi baholandi.

Ekonometrik tadqiqotlarni ishlab chiqishda ko'p omilli chiziqli regression tenglamalari mustaqil o'zgaruvchilarning natijaviy o'zgaruvchiga ta'sirini aks ettiruvchi murakkab chiziqli modellar hisoblanib, har bir omilning mutlaq ta'sirini va natijaning ularga bog'liqligini ifodalaydi.

Ko'p omilli chiziqli regressiya (LS) model formulasi quyida keltirilgan.

$$y_i = \tau_0 + \tau_1 a_1 + \tau_2 a_2 + \dots + \tau_q a_q + \epsilon (1)$$

Bu yerda, y_i - natijaviy omilni anglatadi, a_1, a_2, a_3 - mustaqil o'zgaruvchilarni izohlaydi, τ_0 - kesmani izohlaydi, τ_1, τ_2, τ_3 - mustaqil o'zgaruvchilarning koeffitsientini hamda ϵ hatolik atamasini anglatadi.

Ekonometrik tadqiqot bo'yicha barcha o'zgaruvchilar natural logoriflani hamda quyida shakllantirildi.

Ekonometrik model bo'yicha barcha o'zgaruvchilar quyida keltirilgan. O'zbekistonda investitsiya loyihalarini -loginvestment (bog'liq o'zgaruvchi), valyuta kursi - logexchang_rate (mustaqil o'zgaruvchi), raqamli platformlar orqali savdo hajmi - logsales_dig_plat (mustaqil o'zgaruvchi), iqtisodiy faoliyatdagi hodimlar ish haqi - logmin_wage (mustaqil o'zgaruvchi), YAIM hajmi- logGDP (mustaqil o'zgaruvchi), eksporti hajmi- logexport (mustaqil o'zgaruvchi);

Ekonometrik model bo'yicha gipotezalar quyidagicha shakllantirildi:

Nol gipoteza (H_0):

Valyuta kursi, raqamli platformlar orqali savdo hajmi, iqtisodiy faoliyatdagi hodimlar ish haqi, YAIM hajmi hamda eksporti hajmi O'zbekistonda investitsiya loyihalari hajmiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatmaydi.

Muqobil gipotezalar (H_1):

Valyuta kursi, raqamli platformlar orqali savdo hajmi, iqtisodiy faoliyatdagi hodimlar ish haqi, YAIM hajmi hamda eksporti hajmi O'zbekistonda investitsiya loyihalari hajmiga sezilarli darajada bog'liqlik ta'sir mavjud.

Tadqiqotning ilk bosqichida barcha o'zgaruvchilar bo'yicha deskriptiv statistik ko'rsatkichlar shakllantirildi (1 jadvalga qarang).

1-jadval
Ekonometrik model bo'yicha bog'liq va mustaqil o'zgaruvchilarning deskriptiv statistik ko'rsatkichlari¹

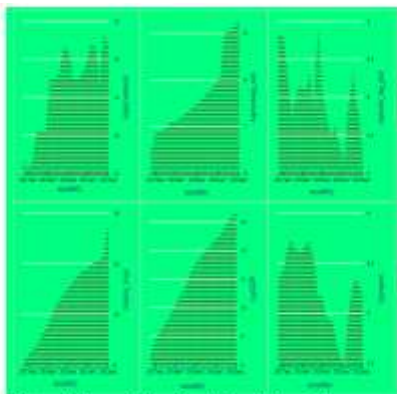
	loginvestment	logexchang_rate	logsales_dig_plat	logmin_wage	logGDP	logexport
Mean	12.21174	8.779074	3.013293	10.64405	13.12806	3.232841
Minimum	13.65757	8.156451	3.885212	13.42336	12.41325	3.206214
Maximum	10.00714	7.541929	2.109418	8.144193	8.30241	2.497216
Std. Dev.	1.807848	0.575217	0.27893	1.91263	1.97761	0.931242
Std. Err.	0.226874	0.066329	0.043393	0.143326	0.15222	0.052162
Skewness	-0.683258	-0.702142	-0.055566	-0.240203	-0.204631	-0.532741
Kurtosis	2.412364	0.8521452	2.467338	3.902406	1.584336	2.162741
Observations	92	92	92	92	92	92

1-jadval ma'lumotlariga asoslangan holda ekonometrik model bo'yicha deskriptiv statistik ko'rsatkichlar barcha o'zgaruvchilarning o'rtacha ijobiy qiymatlarni tashkil etkan hamda ishonch o'ralig'larini o'z ichiga olgan.

Tadqiqot bo'yicha O'zbekistonda investitsiya loyihalarini hajmi va mustaqil o'zgaruvchilarning vaqt bo'yicha grafik tasviri quyidagi ko'rinishga ega bo'ldi (1-rasmga qarang).

1-rasmga ko'ra, 2017-2023 yillarda milliy iqtisodiyotda investitsiyalar hajmi va unga ta'sir etuvchi mustaqil o'zgaruvchilar umumiy fonda o'sish tendensiyasini hosil qilgan. Ushbu chizmadan shuni ko'rish mumkin, raqamli platformlar orqali savdo hajmi hamda eksport hajmi pandemiya davrida ma'lum darajada pasayishni taqdim etkan bo'lsada, lekin 2021 yildan keskin o'sish trendi kuzatilgan. Ushbu jarayon

milliy iqtisodiyotda raqamlashtirish sharoitida pozitiv iqtisodiy kayfiyatni taqdim etqmoda.

I-rasm. O'zbekistonda investitsiya loyihalarini hajmi va unga ta'sir etuvchi o'zgaruvchilarning vaqt bo'yicha tahliliy grafik tasviri²

Tadqiqotning navbatdagi bosqichida O'zbekistonda investitsiya loyihalarini va unga ta'sir etuvchi o'zgaruvchilarning har biri bo'yicha o'zaro korrelatsion bog'liqlik matritsasi ishlab chiqildi (2-jadvalga qarang).

2-jadval

O'zbekistonda investitsiya loyihalarini hajmi va unga ta'sir etuvchi omillarning o'zaro korrelatsion matritsasi³

Variables	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
(1) loginvestment	1.000						
(2) logexchang_rate	0.6625	1.000					
	(0.0000)	(0.0000)					
(3) logsales_dig_plat	-0.4749	-0.4484	1.000				
	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)				
(4) logmin_wage	0.7124	0.6230	-0.6059	1.000			
	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)			
(5) GDP	0.7912	0.7123	-0.5985	0.6936	1.000		
	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)		
(6) logexport	-0.4725	-0.5723	0.6247	-0.5815	-0.5845	1.000	
	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	

Ma'lumotlar asosida 2-jadval o'zgaruvchilar o'rtasida sezilarli, kuchli va teskari korrelatsiya mavjudligini ko'rsatadi. shuningdek, bog'liq va mustaqil o'zgaruvchilar o'rtasidagi multikollinearlik 2-jadvaldagi korrelatsiya matritsasi orqali ko'rsatilgan. Unga ko'ra p-qiyamati 0,05 dan kam bo'lsa, korrelatsiya koeffitsienti ishonchli va statistik ahamiyatga ega.

Tadqiqot bo'yicha ko'p omilli chiziqli regression (LS) modeldan foydalanilgan holda milliy iqtisodiyotda investitsiya hajmi va unga ta'sir etuvchi omillarning ekonometrik tenglamalari ishlab chiqildi (3-jadvalga qarang).

3-jadval

O'zbekistonda investitsiya loyihalarini hajmi va unga ta'sir etuvchi omillar bo'yicha regression tenglama ko'rsatkichlari⁴

	Coef.	St.Err.	t-value	p-value	[95% Conf. Interval]	Sig.
logexchang_rate	-1.061	.157	-6.75	0	[-1.375, -.747]	***
logsales_dig_plat	.812	.129	2.57	.012	.565, 1.059	**
logmin_wage	.61	.278	2.23	.029	.065, 1.154	**
logGDP	.80	.315	2.54	.013	.172, 1.428	**
logexport	.783	.182	4.31	0	.421, 1.145	***
Constant	2.453	.999	2.61	.011	.561, 4.325	**
Mean dependent var	13.281	SD dependent var			1.078	
R-squared	0.399	Number of obs			77	
F-test	126.422	Prob > F			0.006	
Akaike crit. (AIC)	64.462	Bayesian crit. (BIC)			78.525	

*** p < .01, ** p < .05, * p < .1

$$\log\text{investment} = 2.45 - 1.06\log\text{exchang_rate} + 0.33\log\text{sales_dig_plat} + 0.60\log\text{min_wage} + 0.79\log\text{GDP} + 0.78\log\text{export} \quad (2)$$

Natija. Milliy iqtisodiyotda valyuta kursining bir foizga ortishi natijasida investitsiya loyihalarini hajmining 1.06%ga kamayishiga sabab bo'ladi. Milliy iqtisodiyotda raqamli platformalar orqali savdo hajmining bir foizga ortishi natijasida milliy iqtisodiyotda investitsiya loyihalarini 0.93%ga oshishiga erishiladi. Milliy iqtisodiyotda iqtisodiy faoliyatdagi hodimlar ish haqining bir foizga ortishi natijasida investitsiya loyihalarini hajmining 0.61%ga oshishiga olib keladi. Milliy iqtisodiyotda YAIM hajmining bir foizga ortishi natijasida investitsiya loyihalarini hajmining 0.80%ga oshishiga olib keladi. Shuningdek milliy iqtisodiyotda eksport hajmining bir foizga ortishi natijasida investitsiya loyihalarini hajmining 0.78%ga oshishiga zamin yaratadi.

Tadqiqot bo'yicha Gauss Markov shartlari ko'rib chiqildi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

Regressiya tenglamasi uchun Durbin-Watson testi 0,94 qiymatini hosil qilgan. Shuningdek, Shapiro-Wilk W testi 0,95, Breusch-Pagan testi 0,69 qiymatini tashkil etgan. Birlamchi gipoteza $H_0: y=0$ hamda $H_1: y \neq 0$, $p > 0,05$ ahamiyatlilik darajasida sinovdan o'tkazildi.

Ekonometrik tadqiqot bo'yicha Durbin-Watson va Shapiro-Wilk sinovlari natijalariga ko'ra, nol gipoteza qabul qilindi. $p > 0,05$ chegaraga kora, xato shartlari va mustaqil o'zgaruvchilar o'rtasida hech qanday bog'liqlik yo'qligini tasdiqlovchi Gauss-Markov taxmini bizning tahlilimiz doirasida to'g'ri keladi. Ekonometrik model Gauss-Markov shartning asosiy shartlari bajarilgan.

Xulosa va takliflar (Заключение. Conclusion).

Ekonometrik modelga ko'ra valyuta kursi, raqamli platformalar orqali savdo hajmi, iqtisodiy faoliyatdagi hodimlar ish haqi, YAIM hajmi hamda eksporti hajmi investitsiya loyihalarini hajmining o'zaro ta'sirini o'rganish bo'yicha olib borilgan tahlillar va xulosalar natijasida quyidagi taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi.

Milliy iqtisodiyotda investitsiya loyihalarini hajmi va unga ta'sir etuvchi omillar bo'yicha ko'p omilli chiziqli (LS) modeli natijalari bo'yicha quyidagi hulosalar tizimlashtirildi.

1. Valyuta kursining investitsiyalarga ta'sirini baholash: Valyuta kursining bir foizga oshishi ortidan milliy iqtisodiyotda investitsiya loyihalarini hajmining 1,06 foizga kamayishi kuchli valyuta kursi milliy iqtisodiyotda investitsiyalar jozibadorligini yoki maqsadga muvofiqligini pasaytirishi mumkinligini ko'rsatadi, unga ko'ra ushbu iqtisodiy jarayon xorijiy investitsiyalar xarajatlarining oshishi bilan bog'liq. Shuningdek, eksportga yo'naltirilgan sektorlar uchun kirish yoki pasaytirilgan rentabellik darajasini nomoyon etadi. Bu raqamli investitsiyalar uchun qulay muhitni yaratish uchun valyuta kursi barqarorligi muhimligini ifodalaydi.

2. Raqamli platforma savdosining investitsiya loyihalarini hajmi pozitiv ta'sirining ahamiyati: raqamli platformalar orqali savdoning bir foizga o'sishi milliy iqtisodiyotda investitsiyalar hajmining 0,93 foizga o'sishi bilan bog'liq bo'lib, raqamli tijorat keyingi investitsiyalar uchun muhim bo'g'in bo'lishi mumkinligini ifodalaydi. Ushbu natijaga ko'ra, elektron tijorat platformalari va raqamli bozorlar kengaytirish orqali ilg'or raqamli texnologiyalarni qabul qilish va rivojlantirish orqalishni sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi.

3. Iqtisodiy faoliyat sohaslarida ishlovchi hodimlar ish haqining o'sishi raqamli investitsiyalarni qo'llab-quvvatlashga olib keladi: Iqtisodiy faoliyat sohaslarida ishlovchi hodimlar ish haqining bir foizga oshishi milliy iqtisodiyotda investitsiya loyihalarini hajmining 0,61% o'sishiga olib keladi. Yuqori ish haqi innovatsion texnologiya yechimlariga talabni oshirishi va investitsiya loyihalarini hajmi rag'batlantiradigan yanada barqaror, samarali muhit yaratishi malakali va iqtisodiy jihatdan mustahkamlangan ishchi kuchini anglatishiga zamin yaratadi.

4. Iqtisodiy o'sish texnologik investitsiya loyihalarini qo'llab-quvvatlashning muhim omili sifatida: YAIM va raqamli texnologiyalarga investitsiyalar o'rtasidagi ijobiy bog'liqlik, YAIMning 1% o'sishidan investitsiyalarning 0,80% o'sishi o'sib borayotgan iqtisodiyot yanada texnologik rivojlanishni qo'llab-quvvatlashini ko'rsatadi. Yalpi ichki mahsulotning kengayishi bilan korxonalar va muassasalar raqobatbardoshlik va samaradorlikni oshirish uchun milliy iqtisodiyotda investitsiya loyihalarini jalb qilsihda yuqori darajada oshishiga olib keladi.

5. Eksport o'sishi investitsiya loyihalarini jozibadorligini oshishiga xizmat qiladi: Eksport hajmining bir foizga o'sishi bilan bog'liq investitsiya loyihalarini hajmining 0,78 foizga o'sishi rivojlanayotgan eksport sektori raqamli yutuqlarni qo'llab-quvvatlash uchun zarur bo'lgan resurslar yoki rag'batlarni taqdim etishidan dalolat beradi. Ushbu natijaga ko'ra eksportni kengaytirish strategiyalarining muhimligiga ishora qiladi, chunki yuqori eksport barqaror investitsiya loyihalarini o'sishi uchun moliyaviy asos yaratishga olib keladi.

6. Ekonometrik tadqiqot natijalariga ko'ra raqamli savdo, ish haqi darajasi, yalpi ichki mahsulotning o'sishi va eksport kabi iqtisodiy omillar milliy iqtisodiyotda investitsiya loyihalarini hajmini jalb qilsihda muhim omillar sifatida qaraladi. Hukumat va tadbirkorlik sub'ektlari raqamli savdo infratuzilmasini qo'llab-quvvatlashga, iqtisodiy o'sishni saqlab qolishga va investitsiyalarini yanada rag'batlantirish uchun eksport faoliyatiga ko'maklashishga e'tibor qaratishlari mumkin.

1. Котвицька, Н. М., Лелюх, І. В., & Ковальов, К. А. (2024). Фінансовий капітал і його вплив на інвестиційні рішення. *Investicii: Praktika Ta Dosvid*, 18, 38–42. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.18.38>
2. Махмудов, С. (2022). МИЛЛИЙ ИҚТИСОДИЁТДА ЭКСПОРТ ВА ИМПОРТ АМАЛИЁТЛАРИ ЭКОНОМЕТРИК ТАҲЛИЛИНИ VAR, ARDL ВА АРИМА МОДЕЛЛАРИ АСОСИДА БАҲОЛАШ: https://doi.org/10.55439/ECED/vol23_iss3/a29. *Iqtisodiyot va ta'lim*, 23(3), 184–197.
3. Махмудов, С. (2022). Источники и методы финансирования логистических компаний. *Iqtisodiyot va ta'lim*, 23(1), 205–211.
4. Pinto, J. (2016). What is Project Finance. Social Science Research Network. <https://doi.org/10.2139/SSRN.2368614>
5. Bakhridinovich, M. S. (2024). Alternative Methods of Financing Corporate Structures in the Logistics Sector. *EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY*, 4(5), 196–202.
6. Махмудов, С. (2022). ТИЖОРАТ БАНКЛАРИ АМАЛИЁТЛАРИНИНГ ЭКОНОМЕТРИК ТАҲЛИЛИНИ БАҲОЛАШ. *Iqtisodiyot va ta'lim*, 23(2), 354–361.
7. Kleimeier, S., Kleimeier, S., Kleimeier, S., & Versteeg, R. J. (2009). Project Finance as a Driver of Economic Growth in Low-Income Countries. Social Science Research Network. <https://doi.org/10.2139/SSRN.1340903>
8. Махмудов, С. Б. (2020). Инвестиция фаолиятини молиялаштиришнинг ноанъанавий усуллари тақомиллаштириш. «Халқаро молия ва ҳисоб» илмий журнал, 5.
9. Akhpolova, V. B., & Gogichaev, D. A. (2024). The role of investment projects in regional economic development. *Ekonomika i Upravlenie: Problemy, Reseniâ*, 8/7(149), 93–98. <https://doi.org/10.36871/ek.up.p.r.2024.08.07.012>
10. Makhmudov, S. (2020). Ways of the Investment Environment Effect in Financing Investment Activities Development. *Архив научных исследований*, 34.
11. Переверзева, В. В. (2018). Механизм проектного финансирования при реализации инвестиционных проектов. 3, 24–32. <https://doi.org/10.21686/2413-2829-2018-3-24-32>
12. Mensah, J. M. K. (2015). Role of Project Finance in Emerging Economies. Social Science Research Network. <https://doi.org/10.2139/SSRN.2258834>
13. Tereschenko, T., & Balashova, I. (2024). Investment project management. *Naukovij Visnik: Finans, Banki, Investicii*, 0(1), 111–120. <https://doi.org/10.29039/2312-5330-2024-1-111-120>
14. Gatti, S. (2023). Project finance in theory and practice: designing, structuring, and financing private and public projects. Elsevier.
15. Muzyko, E. (2020). Methods for evaluating investment projects with venture financing. *Экономика и Предпринимательство*, 11(124), 772–777. <https://doi.org/10.34925/eip.2020.124.11.151>
16. Babusiaux, D., & Jaylet, J. (1997). Investment Project Analysis and Financing Mix: A New Method in Sight? (pp. 221–232). Physica, Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-642-59270-6_16
17. Munier, N. (2013). Project Economic and Financial Evaluation (pp. 91–104). Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-007-4476-9_7
18. Jenkins, G. P., Kuo, C.-Y., & Harberger, A. C. (2011). Cost-Benefit Analysis for Investment Decisions: Chapter 3 (The Financial Appraisal of Projects). *Research Papers in Economics*. <https://ideas.repec.org/p/qed/dpaper/196.html>.